

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΩΝ
35^η Ελληνική Μαθηματική Ολυμπιάδα "Ο Αρχιμήδης"
3 Μαρτίου 2018

Θέματα μικρών τάξεων

Ενδεικτικές λύσεις

Πρόβλημα 1

- (α) Να εξετάσετε, αν υπάρχει πραγματικός αριθμός x , τέτοιος ώστε οι αριθμοί $x + \sqrt{3}$ και $x^2 + \sqrt{3}$ να είναι και οι δύο ρητοί.
(β) Να εξετάσετε, αν υπάρχει πραγματικός αριθμός y τέτοιος ώστε οι αριθμοί $y + \sqrt{3}$ και $y^3 + \sqrt{3}$ να είναι και οι δύο ρητοί.

Λύση

- (α) Έστω $x + \sqrt{3} = q$, $x^2 + \sqrt{3} = p$ με $p, q \in \mathbb{Q}$. Τότε

$$x = q - \sqrt{3} \Rightarrow x^2 = q^2 - 2q\sqrt{3} + 3$$

οπότε αν αντικαταστήσουμε στη δεύτερη παίρνουμε:

$$(q^2 - 2q\sqrt{3} + 3) + \sqrt{3} = p \Leftrightarrow -\sqrt{3}(2q - 1) = p - q^2 - 3$$

Τότε πρέπει $2q - 1 = 0 \Leftrightarrow q = \frac{1}{2}$. Σε αυτή την περίπτωση $p = q^2 + 3 \Rightarrow q = \frac{1}{4} + 3 = \frac{13}{4}$

και $x = \frac{1}{2} - \sqrt{3}$.

- (β) Έστω $y + \sqrt{3} = q$, $y^3 + \sqrt{3} = p$ με $p, q \in \mathbb{Q}$. Τότε

$$y = q - \sqrt{3} \Rightarrow y^3 = q^3 - 3q^2\sqrt{3} + 9q - 3\sqrt{3}$$

οπότε αν αντικαταστήσουμε στη δεύτερη παίρνουμε:

$$(q^3 - 3q^2\sqrt{3} + 9q - 3\sqrt{3}) + \sqrt{3} = p \Leftrightarrow -\sqrt{3}(3q^2 + 2) = p - q^3 - 9q \Leftrightarrow$$

$$\sqrt{3} = \frac{q^3 + 9q - p}{3q^2 + 2} \in \mathbb{Q}$$

που είναι άτοπο.

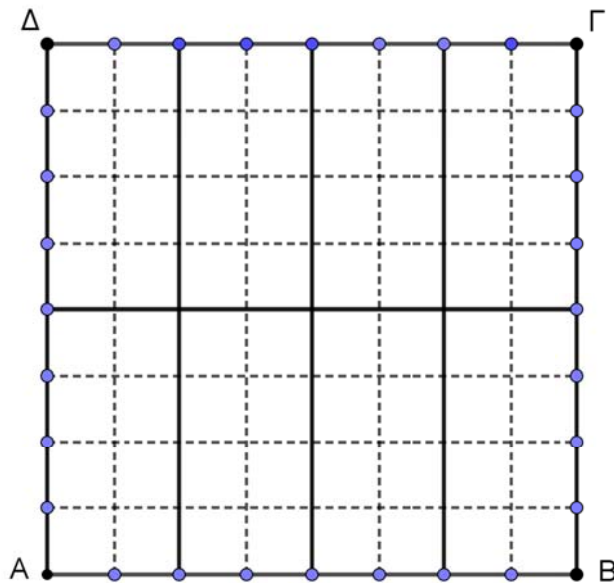
Πρόβλημα 2

Θεωρούμε τετράγωνο ΑΒΓΔ πλευράς 8 cm το οποίο υποδιαιρούμε με ευθείες παράλληλες προς τις πλευρές του σε 64 μικρά τετράγωνα πλευράς 1cm. Χρωματίζουμε 7 μικρά τετράγωνα μαύρα, ενώ όλα τα υπόλοιπα 57 μικρά τετράγωνα είναι λευκά. Υποθέτουμε ότι υπάρχει θετικός ακέραιος k τέτοιος ώστε ανεξάρτητα από τη θέση των 7 μαύρων μικρών τετραγώνων, υπάρχει ορθογώνιο εμβαδού $k \text{ cm}^2$ με πλευρές παράλληλες στις πλευρές του ΑΒΓΔ και με όλα τα μικρά τετράγωνα από τα οποία

αποτελείται να είναι λευκά, που μπορεί να αποκοπεί από το τετράγωνο ΑΒΓΔ. Να βρεθεί η μέγιστη δυνατή τιμή του k .

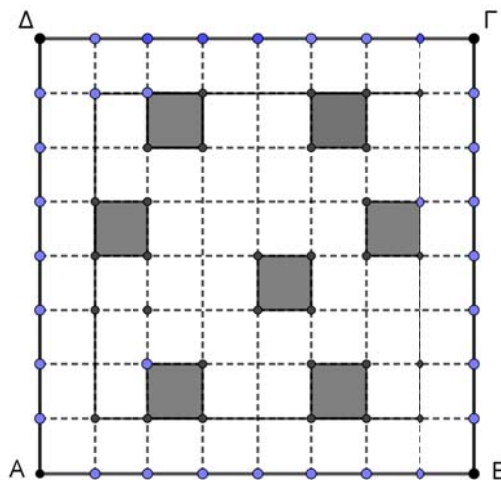
Λύση

Μπορούμε να χωρίσουμε το τετράγωνο ΑΒΓΔ σε 8 ορθογώνια 4×2 . Έτσι μπορούμε να χρωματίσουμε στα επτά 4×2 ορθογώνια από ένα μαύρο μικρό τετράγωνο, οπότε από την αρχή του Περιστερώνα θα μείνει με λευκά μικρά τετράγωνα τουλάχιστον ένα 4×2 ορθογώνιο εμβαδού 8 cm^2 .

Σχήμα 1

Στη συνέχεια θα αποδείξουμε ότι υπάρχει χρωματισμός των 7 μικρών τετραγώνων έτσι ώστε να μην υπάρχει ορθογώνιο με λευκά τετράγωνα εμβαδού μεγαλύτερου των 8 cm^2 . Στο τετράγωνο του παρακάτω σχήματος 2 αφήνουμε όλα τα συνοριακά μικρά τετράγωνα λευκά και στο 6×6 εσωτερικό τετράγωνο χρωματίζουμε 7 μικρά τετράγωνα μαύρα, έτσι ώστε να μην υπάρχει ορθογώνιο με λευκά τετράγωνα εμβαδού μεγαλύτερου των 8 cm^2 .

Σχήμα 2

Σημείωση: Για το πρώτο κομμάτι της άσκησης μπορούμε να θεωρήσουμε τις 8 γραμμές ή τις 8 στήλες του πίνακα και να κάνουμε το επιχειρήμα όπως στην παραπάνω λύση με την αρχή του Περιστερώνα.

Πρόβλημα 3

Θεωρούμε τους θετικούς ακεραίους a, b τέτοιους ώστε ο αριθμός

$$\frac{(a+b)^2 + 4a}{ab}$$

να είναι ακέραιος. Να αποδείξετε ότι αν ο b είναι περιττός, τότε ο a είναι τέλειο τετράγωνο.

Λύση

Έστω $\frac{(a+b)^2 + 4a}{ab} = \kappa \in \mathbb{Z}$. Η τελευταία γράφεται ως

$$(a+b)^2 + 4a = \kappa ab \quad (1)$$

Θα δείξουμε ότι ο a είναι περιττός. (2) Πράγματι, αν $2 \mid a$, τότε θα πρέπει $2 \mid (a+b)^2$, τότε θα πρέπει και ο b να είναι άρτιος, άτοπο. Θεωρούμε τώρα την (1) σαν δευτεροβάθμια εξίσωση ως προς b , στη μορφή:

$$b^2 + b(2 - \kappa)a + a^2 + 4a = 0$$

Για να έχει αυτή ακέραιες λύσεις, η διακρίνουσά της θα πρέπει να είναι τέλειο τετράγωνο. Έχουμε ότι $\Delta = a^2(\kappa - 2)^2 - 4(a^2 + 4a) = a(a(\kappa - 2)^2 - 4a - 16)$. Επομένως το γινόμενο των $a, a(\kappa - 2)^2 - 4a - 16$ είναι τέλειο τετράγωνο. Επειδή όμως ο a είναι περιττός είναι πρώτοι μεταξύ τους, οπότε ο καθένας τους θα πρέπει να είναι τέλειο τετράγωνο, άρα ο a είναι τέλειο τετράγωνο.

2^{ος} τρόπος:

Έστω $d = (a, b)$ και γράφουμε $a = dx, b = dy$, με $(x, y) = 1$. Παρατηρούμε ότι επειδή $d \mid b$ και ο b είναι περιττός, θα πρέπει d περιττός. Τότε ο αριθμός

$$\frac{(a+b)^2 + 4a}{ab} = \frac{d^2(x+y)^2 + 4dx}{d^2xy} = \frac{d(x+y)^2 + 4x}{dxy}$$

είναι ακέραιος. Άρα $x \mid d(x+y)^2 + 4x \Rightarrow x \mid dy^2$ και επειδή $(x, y) = 1$, πρέπει $x \mid d$.

Επίσης, $d \mid d(x+y)^2 + 4x \Rightarrow d \mid 4x$ και αφού d περιττός, $d \mid x$. Από τις δύο αυτές σχέσεις έχουμε $d = x$, άρα $a = d^2$.

Πρόβλημα 4

Δίνεται τρίγωνο $AB\Gamma$ με $AB < A\Gamma < B\Gamma$ εγγεγραμμένο σε κύκλο c με κέντρο O και ακτίνα R . Ονομάζουμε Δ το αντιδιαμετρικό της κορυφής A . Δίνεται επίσης ο κύκλος c_1 του οποίου το κέντρο K βρίσκεται επάνω στο τμήμα $B\Delta$ και περνάει από τα σημεία B και Γ . Αν ο κύκλος c_1 τέμνει την $A\Gamma$ στο σημείο E , να αποδείξετε

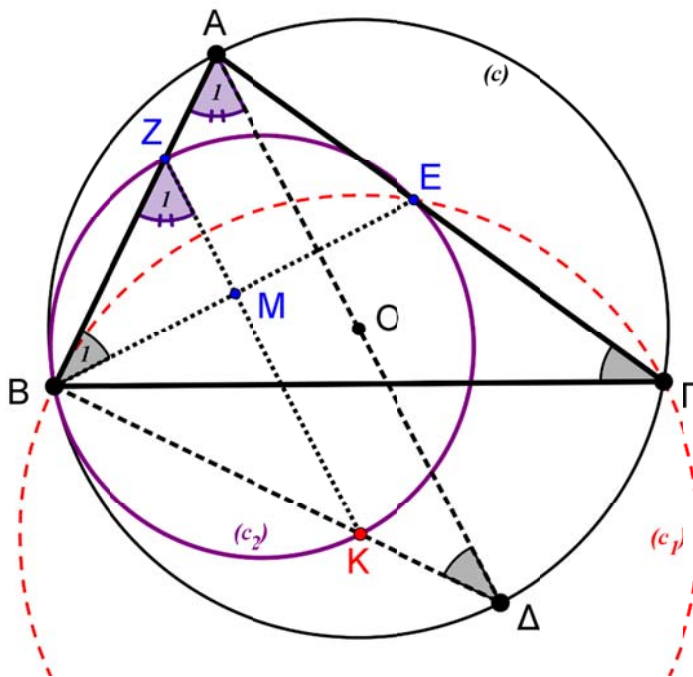
ότι ο περιγεγραμμένος κύκλος του τριγώνου BKE , έστω c_2 , εφάπτεται του περιγεγραμμένου κύκλου c .

Λύση (1^{ος} Τρόπος)

Έστω Z η τομή του κύκλου c_2 με την AB και M η τομή της KZ με την BE . Η γωνία $\hat{A}B\Delta$ (άρα και η γωνία $\hat{Z}BK$) είναι ορθή διότι βαίνει στη διάμετρο AD του περιγεγραμμένου κύκλου $c(O, R)$.

Εφόσον $\hat{ZBK} = 90^\circ$, η ZK είναι διάμετρος του κύκλου c_2 και κατά συνέπεια η ZK θα είναι μεσοκάθετος της κοινής χορδής BE των κύκλων c_1 και c_2 . Η AB εφάπτεται στον κύκλο c_1 , άρα $\hat{B}_1 = \hat{\Gamma}$. Από το ορθογώνιο τρίγωνο BMZ έχουμε:

$$\hat{Z}_1 = 90^\circ - \hat{B}_1 = 90^\circ - \hat{\Gamma} \quad (1)$$

Σχήμα 3

Οι γωνίες $\hat{\Delta}, \hat{\Gamma}$ είναι εγγεγραμμένες στον κύκλο c και βαίνουν στο ίδιο τόξο, άρα $\hat{\Delta} = \hat{\Gamma}$. Από το ορθογώνιο τρίγωνο $AB\Delta$, έχουμε: $\hat{A}_1 = 90^\circ - \hat{\Delta} = 90^\circ - \hat{\Gamma}$ (2).

Από τις ισότητες γωνιών (1) και (2) συμπεραίνουμε ότι: $\hat{A}_1 = \hat{Z}_1$, οπότε τα ευθύγραμμα τμήματα $A\Delta$ και KZ είναι παράλληλα και κατά συνέπεια το

τετράπλευρο $A\Delta KZ$ είναι τραπέζιο. Εφόσον το O είναι το μέσο της $A\Delta$, συμπεραίνουμε ότι η OB θα διέρχεται από το μέσο της KZ που είναι το κέντρο του κύκλου c_2 . Άρα τα κέντρα των κύκλων c , c_2 και το σημείο B θα είναι συνευθειακά.

Εναλλακτικά, το τελικό συμπέρασμα (που διατυπώνεται στην τελευταία παράγραφο) θα μπορούσε να προκύψει και με τη βοήθεια του μετασχηματισμού της ομοιοθεσίας:

Από τις ισότητες γωνιών (1) και (2) συμπεραίνουμε ότι: $\hat{A}_1 = \hat{Z}_1$, οπότε τα ευθύγραμμα τμήματα $A\Delta$ και KZ είναι παράλληλα και κατά συνέπεια ομοιόθετα στην ομοιοθεσία με κέντρο ομοιοθεσίας το σημείο B .

Εφόσον τα τμήματα $A\Delta$ και KZ (δηλαδή, οι διάμετροι των κύκλων c και c_2) είναι ομοιόθετα με κέντρο ομοιοθεσίας το B και οι κύκλοι c και c_2 θα είναι ομοιόθετοι με το ίδιο κέντρο ομοιοθεσίας. Δηλαδή τα κέντρα των κύκλων c , c_2 και το σημείο B θα είναι συνευθειακά.

2^{ος} τρόπος

Θα αποδείξουμε ότι ο c_2 εφάπτεται του κύκλου $c(O, R)$ στο σημείο B . Για το σκοπό αυτό θα δείξουμε ότι οι δύο αυτοί κύκλοι έχουν κοινή εφαπτομένη στο σημείο B . Έστω BP η εφαπτομένη του $c(O, R)$ στο σημείο B και ονομάζουμε $\widehat{KBP} = \omega$. Για να δείξουμε ότι η BP είναι εφαπτομένη του c_2 στο B , αρκεί να αποδείξουμε ότι

$$\widehat{BEK} = \omega. \quad (1)$$

Επειδή η BP η εφαπτομένη του $c(O, R)$, έχουμε ότι $\widehat{\Delta\Gamma B} = \omega$. Επιπλέον η $A\Delta$ είναι διάμετρος, οπότε $\widehat{A\Gamma\Delta} = 90^\circ$, οπότε $\widehat{E\Gamma B} = 90^\circ - \omega$. Όμως

$$\widehat{BKE} = 2\widehat{B\Gamma E} = 2(90^\circ - \omega) = 180^\circ - 2\omega, \quad (2)$$

από τη σχέση επίκεντρης εγγεγραμμένης στον c_1 . Όμως το τρίγωνο BKE είναι ισοσκελές επομένως λόγω της (2) θα είναι $\widehat{KBE} = \widehat{KEB} = \omega$, οπότε η (1) ισχύει και έχουμε το ζητούμενο.

